

Provincie Noord-Brabant

Perspectiefnota 2027



Voorwoord

Uitvoeren. Dat is waar het om draait. Iedere dag werken we aan een mooier, beter en duurzamer Brabant. We bouwen woningen, investeren in innovatie, versnellen de energietransitie, houden Brabant bereikbaar en versterken onze natuur. Niet alleen, maar samen met gemeenten, ondernemers, kennisinstellingen en inwoners. Dat is wat we in het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant' hebben beloofd, en dat is wat we doen.

Gelukkig staan we er goed voor. Onze economie draait, onze innovatiekracht is groot en de samenwerking met onze partners staat sterk. Maar, de uitdagingen blijven fors. De druk op de woningmarkt houdt aan. Ruim 3.500 bedrijven staan op de wachtlijst voor een stroomaansluiting. De stikstofproblematiek vraagt om doorzettingsvermogen. En de wereld om ons heen is onzekerder dan ooit. Geopolitieke spanningen raken onze maakindustrie, in Brussel verschuiven de prioriteiten en een nieuw kabinet in Den Haag zoekt zijn weg. Tel daarbij de onzekerheid over de herverdeling van het provinciefonds op, en het is duidelijk: we gaan onzekere tijden tegemoet.

Juist daarom vinden we het onze plicht om een stevige basis achter te laten waar een volgend bestuur met vertrouwen op kan voortbouwen. We zijn zuinig geweest op ons huishoudboekje en zorgen voor voldoende buffers. Zodat we kunnen blijven investeren, ook als er tegenvallers komen. En zodat een nieuw bestuur na de verkiezingen in maart 2027 de middelen heeft om hun plannen kracht bij te zetten. Deze perspectiefnota is daarom bewust beleidsluw, maar dat betekent niet dat we stilzitten. Integendeel.

Want verdelen betekent keuzes maken, en de puzzel in Brabant is nog niet gelegd. Brabant groeit door naar bijna drie miljoen inwoners in 2050. Die groei vraagt om actie: meer woningen, schoon en voldoende water, betere bereikbaarheid, ruimte voor economie én een robuuste natuur. We pakken door met de woningbouwopgave, de gebiedsgerichte aanpak, de investeringen rond Brainport en alles wat nodig is om Brabant open te houden voor ontwikkeling.

Dat doen we op Brabantse wijze: samen. Met de Brabander en de Brabantse partners. Want alleen samen kunnen we slimme oplossingen bedenken voor de uitdagingen waar we voor staan.

Kortom: we gaan onverminderd door. Met beide benen op de grond, maar met de blik vooruit. Want samen maken we Brabant!

Martijn van Gruijthuijsen

Gedeputeerde Economie, Talentontwikkeling en Financiën

Inhoud

1. Inleiding 4

- 1.1 Blijven uitvoeren 5
- 1.2 Leeswijzer 6

2. Staat van Brabant 7

- 2.1 Europa 8
- 2.2 Den Haag: nieuwe regering van start 9
- 2.3 Gemeenteraadsverkiezingen 9
- 2.4 Druk op de ruimte houdt aan 11
- 2.5 Artificial Intelligence 11

3. Integrale, langjarige ontwikkelingen 12

- 3.1 Omgevingswet/ Omgevingsvisie 13
- 3.2 Brabant open houden 14
- 3.3 Regio Zuidoost Brabant 15
- 3.4 Defensie 16
- 3.5 Powerport regio Moerdijk 17

4. Zicht op de opgave 18

- 4.1 Welvarend, gezond en gelukkig Brabant 19
- 4.2 Verbonden Brabant 21
- 4.3 Duurzaam veranderend Brabant 24
- 4.4 Gezonde, natuur- en waterrijke leefomgeving 26
- 4.5 Europese ontwikkelingen 28
- 4.6 Fundament voor het realiseren 29

5. Financieel meerjarenperspectief 32

- 5.1 Mogelijke ontwikkelingen 35
- 5.2 Knelpunten 36

1. Inleiding



Voor u ligt de perspectiefnota 2027. We richten de blik vooruit. We kijken daarbij om ons heen, maar ook naar onszelf. Naar de situatie in de wereld, naar Brussel en Den Haag en vooral ook naar de provincie Noord-Brabant en de Brabander. De inhoudelijke basis vormt het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant'. Aan de hand daarvan werken we iedere dag aan een welvarend, toekomstbestendig en veilig Brabant. Waar Brabanders gelukkig en gezond zijn, gehoord worden, mee kunnen doen, perspectief hebben en hun eigen keuzes kunnen en durven maken.

1.1 Blijven uitvoeren

In dit laatste jaar van deze bestuursperiode blijven we keihard werken aan een mooier Brabant. De uitvoering staat immers centraal. Gelukkig staan we daarbij niet alleen. We kunnen rekenen op de Brabander en de Brabantse partners. Wat we concreet doen staat in alle uitvoeringsagenda's en de Begroting 2026. Het is belangrijk dat we doorgaan met uitvoeren, doorzetten en resultaten blijven boeken. Want we zien het als onze taak te zorgen voor een sterk en veerkrachtig Brabant waar we op verder kunnen bouwen. Een Brabant dat vertrouwt op haar eigen kracht. Koersvast en adaptief, want op die manier blijft Brabant open voor groei en ontwikkeling.

Deze perspectiefnota richt zich op 2027, een provinciaal verkiezingsjaar. Aan de ene kant vraagt dit een mate van zorgvuldigheid met het nemen van besluiten over nieuw beleid voor 2027 en verder. Aan de andere kant is het onze verantwoordelijkheid

om nu te blijven doen wat nodig is voor Brabant. Onze focus ligt dan ook nog steeds op de uitvoering van het bestuursakkoord. We zien dat het komende jaar op diverse onderwerpen nog belangrijke besluiten nodig zijn en dat er veel concrete resultaten voor Brabant in het verschiet liggen. Kortom, we zetten vol energie door met waar we mee bezig zijn: iedere dag werken aan een steeds mooier Brabant!

Financiële gezondheid

Wij vinden het onze plicht om een gezonde financiële huishouding te waarborgen. Zodat voldoende middelen beschikbaar zijn en blijven om de provinciale plannen kracht bij te zetten. Dat is in de huidige tijd niet vanzelfsprekend en er spelen nog altijd factoren mee dit onzeker maken. Denk aan de herverdeling van het provinciefonds, keuzes van de nieuwe regering in Den Haag, keuzes vanuit Europa, uitvoerings- en beheerkosten die stijgen, etc. Daarom zorgen we voor een substantiële vrije begrotingsruimte. Juist om een noodzakelijke buffer te hebben wanneer zich tegenvallers voordoen. In het

financiële hoofdstuk is het meerjarenperspectief toegelicht.

Provinciale verkiezingen

In maart 2027 zijn er provinciale verkiezingen en dan is het aan een nieuw bestuur om de ambities en doelen voor Brabant te bepalen. In deze nota staan dan ook veel ontwikkelingen en onderwerpen benoemd die relevant zijn voor de nieuwe bestuursperiode. Wij gaan in ieder geval zorgen voor een verantwoorde en soepele overdracht. Aan de ene kant door een stevige inhoudelijke en financiële basis te leggen. En aan de andere kant door een helder en uitgebreid overdrachtdossier en inwerkprogramma voor te bereiden. Zodat een nieuw bestuur, zowel PS als later GS, direct aan de slag kan!

1.2 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de 'Staat van Brabant'. Daarbij kijken we bovendien naar de wereld om ons heen en wat daar speelt. In hoofdstuk drie staan diverse integrale, langjarige ontwikkelingen centraal. Deze overkoepelende thema's gaan ook in de nieuwe bestuursperiode relevant zijn. Vervolgens verdiepen we in hoofdstuk vier de beleidsvelden aan de hand van de zichtlijnen uit het bestuursakkoord. Welke ontwikkelingen komen volgend bestuursperiode aan de orde? Tot slot bevat hoofdstuk vijf het financiële meerjarenperspectief en een aantal financiële voorstellen om actuele knelpunten op te lossen.



2. Staat van Brabant



In deze perspectiefnota 2027 werpen we een blik op de toekomst. We kijken naar 2027 en verder. Het is echter ook goed stil te staan bij de actualiteit. Hoe staan we ervoor in Brabant? Wat speelt er om ons heen en wat betekent dat? Bijvoorbeeld in Den Haag en Brussel, maar ook bij de Brabander zelf. Wat vinden die belangrijk en zorgelijk. Het jaarlijkse burgerperspectief is hiervoor een interessante bron.

2.1 Europa

We constateren dat de internationale situatie momenteel instabiel is. Bestaande conflicten houden aan en nieuwe spanningen ontstaan. De kwestie Groenland laat daarbij zien dat we ook als 'westerse' landen niet vanzelfsprekend op dezelfde lijn zitten. Deze geopolitieke ontwikkelingen hebben directe impact op de internationale economie en dus ook op die van Brabant waar veel bedrijven in de maakindustrie wereldwijd opereren. Ook verschuiven de Brusselse prioriteiten naar meer strategische autonomie, versterkte veiligheid en economische weerbaarheid. De thema's concurrentievermogen / innovatie, defensie / veiligheid en energie staan nu bovenaan de Europese beleidsagenda. Evenals de beschikbaarheid van drinkwater, het belang van klimaatadaptatie en van voedselzekerheid.

Europees meerjarig financieel kader (MFK)

De Europese Unie werkt in 2026 aan het tot stand brengen van een nieuwe Europese meerjarenbegroting voor de periode 2028-2034. In 2027 zal er een



besluit moeten liggen. Het is ook voor ons als provincie Noord-Brabant belangrijk om dit dossier nauwgezet te volgen omdat het gevolgen kan hebben voor de Europese middelen die momenteel in Brabant worden ontvangen. Voor bepaalde prioriteiten zal

meer financiering beschikbaar komen (o.a. defensie en concurrentievermogen), terwijl andere dossiers zoals cohesiefondsen en landbouw het waarschijnlijk met minder financiering moeten doen.

Grensoverschrijdende samenwerking

Samenwerken, ook buiten de provincie- en landsgrenzen, is en blijft van belang. Dat doet Brabant op meerdere vlakken en in meerdere gebieden. Natuurlijk springt Vlaanderen daarbij het meest in oog als directe grensregio van Noord-Brabant. Denk aan de uitbreiding van activiteiten in het Antwerpse havengebied in relatie tot stikstof, economische samenwerking op het vlak van halfgeleidertechnologie maar ook op het dossier waterkwaliteit, mobiliteit en energie lopen er lijnen over en weer. De samenwerking verloopt via bilaterale contacten met de Vlaamse provincies en het Vlaams gewest, maar ook via een bestuurlijk grensregio overleg dat twee keer per jaar wordt georganiseerd. Doel is de komende periode de samenhang en consistentie van deze samenwerking verder te versterken. Daarnaast vindt er op een

beperkt aantal dossiers waaronder landbouw, milieu en mobiliteit grensoverschrijdende samenwerking plaats met Noordrijn-Westfalen.

2.2 Den Haag: nieuwe regering van start

Op 30 januari 2026 hebben D66, VVD en CDA een nieuw landelijk coalitieakkoord gepresenteerd. De partijen gaan 'aan de slag' met een minderheidskabinet. Het akkoord is de basis, maar het vereist ook dat per onderwerp nog een politieke meerderheid gevonden moet worden. Dit betekent intensieve samenwerking in Den Haag, maar ook met medeoverheden om tot haalbare en uitvoerbare plannen te komen. Een punt dat onderschreven wordt in het akkoord en waar wij graag toe bereid zijn als provincie. Want zoals we in de 'Brede Brabantse Boodschap' aangeven: samenwerking loont en Brabant is een bondgenoot om tot oplossingen te komen voor de opgaven die er liggen.

Daarbij blijven wij, net als bij het vorige regeerakkoord, koersvast het eigen Brabantse beleid uitvoeren. We kijken daarvoor nadrukkelijk naar mogelijkheden voor samenwerking met het Rijk.

Omdat nadere uitwerking van de nationale plannen nog volgt en er compromissen zijn om tot meerderheden te komen is voornamelijk onzeker welke kansen er daadwerkelijk zijn. We blijven hierover graag het gesprek voeren met Den Haag.

Op het moment dat er meer duidelijkheid is over plannen wordt u als Staten daar uiteraard over geïnformeerd.

2.3 Gemeenteraadsverkiezingen

We hebben in deze perspectiefnota aandacht voor de provinciale verkiezingen in 2027. Maar eerst vinden de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026 plaats. Bij het schrijven van deze nota zijn de uitslagen nog onbekend, maar bij behandeling in de Staten is dat wel het geval. Wel weten nu al dat we met alle 56 Brabantse gemeenten nauw blijven samenwerken in tal van projecten en op veel verschillende beleidsterreinen. Ook blijven we werken aan een sterk en integer openbaar bestuur in Brabant. Dit is noodzakelijk voor het functioneren van onze democratische rechtstaat. We gaan dan ook dit jaar al aan de slag om stevige verbindingen te leggen met de nieuwe gemeentebesturen en gaan ervan uit dat een nieuw provinciaal bestuur dit in de volgende bestuursperiode voortzet. Op die manier blijven we samen met hen, op doelmatige en doeltreffende wijze, werken aan een mooier Brabant.



Staat van Brabant

De 'Staat van Brabant' beschrijft en verbeeldt de toestand van onze provincie met behulp van data. Het is een cijfermatige foto die de ontwikkeling op de vijf hoofdopgaven uit de Omgevingsvisie inzichtelijk maakt inclusief demografische ontwikkelingen (gezonde & veilige leefomgeving, energietransitie, klimaatproof Brabant, duurzame verstedelijking, vitaal platteland en mobiliteit en duurzame en concurrerende economie). Het doel is het in beeld brengen van belangrijke trends. Hieronder vatten we enkele aantal inzichten uit de Staat van Brabant samen.

Demografisch perspectief

Begin 2026 telt Noord-Brabant circa 2,7 miljoen inwoners. Het aantal Brabanders blijft groeien. Richting 2050 is de verwachting dat de bevolking toeneemt tot bijna 3 miljoen en daarna omslaat naar een lichte krimp. Binnen die groei is het toenemende aantal ouderen opvallend. Brabant wacht de komende decennia dan ook grote veranderingen in de omvang en vooral in de leeftijds- en huishoudenssamenstelling van de bevolking.

Gevolgen van groei en vergrijzing

De bevolkingsgroei en vergrijzing raakt nagenoeg alle (provinciale) beleidsterreinen. De vraag naar en druk op specifieke voorzieningen neemt toe en/of de behoefte verandert van karakter. Denk aan woningen (aantal en type), zorg, werkgelegenheid, consumptie en afval, energie, (drink)water, mobiliteit, natuur,

recreatie en vrije tijd. Ook zijn er gevolgen voor de sociaal-maatschappelijke structuren zoals verenigingen en de arbeidsmarkt (beroepsbevolking neemt af). Bovendien concentreert de groei zich naar verwachting in en rondom de steden en dus niet gelijkmatig en gelijktijdig over Brabant.

Huisvesting

Het beschikbaar krijgen van voldoende passende huisvesting voor alle Brabanders is een cruciale en urgente opgave. De afgelopen jaren worden in Brabant jaarlijks ruim 12.000 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Het doel is daar nog een schepje bovenop te doen. In vergelijking met andere provincies doen we het in Brabant goed, maar er moet dus nog een tandje bij om t/m 2035 164.000 woningen toe te voegen aan de voorraad.

Meer informatie over wonen is hier te vinden.

De huizenprijzen blijven ondertussen fors stijgen.

In 2025 met circa 9%. Dat is iets minder dan een jaar eerder, maar nog steeds aanzienlijk.

De betaalbaarheid staat daarmee nog altijd onder druk. De algemene inflatie op goederen en diensten is met 3,3% in 2025 ongeveer gelijk gebleven t.o.v. 2024. Dit ligt boven het doel van 2% van de Europese Centrale Bank (ECB).

Energietransitie

De opwek van hernieuwbare energie binnen Brabant is de afgelopen 10 jaar fors gestegen. In combinatie met het dalende energieverbruik (als gevolg van het steeds efficiënter gebruik van energie) neemt de CO₂-

uitstoot jaar na jaar af. Het gebruik van elektriciteit als energiebron groeit fors. Dat leidt tot netcongestie. Er is te weinig transportcapaciteit om de gevraagde elektriciteit te kunnen afleveren op de plaats waar het gevraagd wordt. Dit heeft onder andere tot gevolg dat inmiddels al zo'n 3.500 bedrijven in Brabant op de wachtlijst staan voor een uitbreiding van de beschikbare aansluiting of zelfs moeten wachten op een nieuwe aansluiting. Door te investeren in uitbreiding van de energie-infrastructuur zal de wachtlijst op termijn worden weggewerkt. Hoewel er iedere keer weer extra ruimte ontstaat, zal het jaren gaan duren voordat het elektriciteitsnet voldoende is uitgebreid om de toegenomen vraag naar elektriciteit te kunnen transporteren.

Burgerperspectief

Via het Burgerperspectief haalt PON & Telos jaarlijks het net op bij de Brabander. We zien dit jaar dat de thema's woningmarkt, veiligheid/ (cyber)criminaliteit, integratie en ruimtelijke druk blijven domineren als grootste uitdagingen volgens de Brabanders. Huisvesting staat daarbij met stip bovenaan. Ondanks deze zorgen zijn Brabanders positief over de economie en innovatie en waarderen ze het landschap. De cijfers hierover zijn stabiel ten opzichte van vorig jaar. Wel vindt men dat de slagkracht van de overheid beter kan, evenals de relatie tussen de overheid en haar inwoners. Het volledige rapport is hier te lezen.

2.4 Druk op de ruimte houdt aan

Uit de demografische cijfers blijkt dat Brabant flink groeit en blijft groeien naar ruim 3 miljoen Brabanders in 2050. Dit is een autonome ontwikkeling waar we mee te 'dealen' hebben. Want zoals hierboven is uitgelegd betekent meer mensen ook meer van veel andere zaken zoals woningen, banen, voorzieningen, etc. Om de groei in goede banen te leiden is het essentieel om te blijven ontwikkelen. En dat ontwikkelen leidt, gezien de beperkte ruimte, onvermijdelijk tot verdeelvraagstukken. Want niet alles kan meteen, niet alles kan tegelijk en niet alles kan op dezelfde plek met dezelfde middelen. De fysieke ruimte is letterlijk beperkt, maar ook de ontwikkelruimte als het gaat om de milieubelasting (zoals stikstof, geluid en waterkwaliteit), de hiervoor al genoemde netcongestie, voldoende menskracht en financiële middelen. Dit vraagstuk is allesbehalve nieuw en blijft een urgente kwestie. Want verdelen betekent keuzes maken. Ook in de nieuwe bestuursperiode, want de puzzel in Brabant is immers nog niet gelegd.

Regierol provincie

De provinciale rol in de ontwikkeling van de leefomgeving is de afgelopen jaren steviger geworden. Het Rijk vraagt meer van ons als het gaat om regie voeren en in de uitvoering van beleid. Voorbeelden zijn de trajecten rondom het Ruimtelijk Voorstel en arrangementen, de woningbouw en stikstof. Op basis van de ontwerp Nota Ruimte (hierover in het volgende hoofdstuk meer) is de

inschatting dat de regierol van de provincie alleen maar groter wordt.



2.5 Artificial Intelligence

Tot slot van dit hoofdstuk een actualiteit die zeker een belangrijke rol gaat spelen in de komende jaren. Artificial Intelligence, ofwel AI. De ontwikkeling gaat zo snel dat we nu niet kunnen voorspellen wat er aan het eind van de volgende bestuursperiode technisch mogelijk is. Er wordt al gesproken over de 'vierde industriële revolutie' die de samenleving fundamenteel kan veranderen. Op bijna alle denkbare terreinen. Zoals bij iedere verandering liggen er zowel kansen als bedreigingen. We worden efficiënter door automatisering en digitalisering, kunnen meer mensen bereiken via de digitale wereld en AI helpt ons bij het vinden van nieuwe oplossingen. Aan de andere kant zien we de gevaren van nepfoto's en video's, privacy-vraagstukken en toenemende cybercriminaliteit. Dit laatste thema komt niet voor niets als concreet zorgpunt naar boven in het Burgerperspectief. Als provincie hebben we ons natuurlijk ook te verhouden tot de kansen en vraagstukken die dit met zich meebrengt. Hoe benutten we het potentieel, maar borgen we ook onze kaders. Hoe gaan we om met de ethische kwesties? We zijn hier al druk mee aan de slag via o.a. het beleidskader digitale transformatie wat we op dit punt hebben aangevuld. Zie ook dit [statenvoorstel](#) over het [addendum van het beleidskader](#).

3. Integrale, langjarige ontwikkelingen



We zien in Brabant verschillende inhoudelijke ontwikkelingen met een veelomvattend en langjarig karakter. Het zijn overkoepelende opgaven met een brede impact. Nu relevant, maar zeker ook in 2027 en de jaren daarna. Omdat ze daardoor wat boven de individuele beleidsvelden uitstijgen lichten we deze thema's in dit hoofdstuk uit. Verdere inkleuring op specifieke beleidsonderwerpen volgt, indien van toepassing, in hoofdstuk vier.

3.1 Omgevingswet/ Omgevingsvisie

Allereerst is er de Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking is getreden. Voor de implementatie is een langjarig traject uitgestippeld met een overgangperiode t/m 2031. Als provincie hebben we hier de komende tijd dan ook nog werk aan. Zo hoort kaderstellend beleid voor de fysieke leefomgeving volgens de wet in de Omgevingsvisie thuis (en niet in beleidskaders). De wijze van uitvoering van dit beleid komt terug in omgevingsprogramma's (in onze beleidsstructuur zijn dat uitvoeringsagenda's). Dit alles dient bovendien in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) een plek te krijgen. Verder stelt de Omgevingswet een cyclische manier van werken voor. De insteek daarbij is dat beleid geen specifieke einddatum heeft, maar bijgesteld wordt wanneer daar aanleiding toe is. Daarmee blijft beleid actueel, maar kan ook de verbinding met de uitvoering ervan verstevigd worden

Beleidsneutrale aanpassing omgevingsvisie

Onze eerstvolgende stap is een beleidsneutrale aanpassing van de Omgevingsvisie. Dit betekent dat het kaderstellend beleid uit alle beleidskaders zo letterlijk mogelijk wordt 'verhuisd' naar de Omgevingsvisie. Planning is dit voor de verkiezingen in 2027 gereed te hebben. De nieuwe werkwijze staat dan klaar voor de nieuwe bestuursperiode. Het is vervolgens aan het nieuwe bestuur om de Omgevingsvisie, inclusief het kaderstellend beleid, inhoudelijk te vernieuwen en verrijken waar men dat nodig acht. Op die manier geven we ook direct invulling aan het 'cyclisch werken'. Belangrijk daarbij is het koppelen van de visie aan de uitvoeringsagenda's, de S&V cyclus en de monitoring. In het verlengde hiervan werken we ook aan een gebiedsgericht omgevingsprogramma. Hierin vertalen we de concrete maatregelen uit de uitvoeringsagenda's, indien mogelijk, op de kaart van Brabant. De komende periode krijgt bovenstaande verdere uitwerking.

Nota Ruimte

De Nota Ruimte gaat in de nieuwe bestuursperiode een relevante rol spelen voor het omgevingsbeleid en daarmee voor onze omgevingsvisie en gebiedsgericht omgevingsprogramma. Dat betekent onder meer nadenken over de hiërarchie en prioritering tussen de verschillende opgaven in ons omgevingsbeleid en een gebiedsgerichte uitwerking. Deze rol pakken we graag op, mits er voldoende middelen beschikbaar zijn om die taken ook volwaardig uit te kunnen voeren. Als provincie verwachten we dat het Rijk duidelijker gaat zeggen wat wel en niet past in Brabant wat betreft de nationale opgaven. Het Rijk kijkt steeds vaker naar de provincies voor uitvoeren van nationale opgaven (voorbeeld: Nationaal Programma Ruimte voor Defensie). In de Nota Ruimte is het Rijk van plan nationale ontwikkelrichtingen en keuzes te maken die nodig zijn voor de uitvoering van de beleidsambities. Als voorloper hiervan heeft het Rijk de ontwerp Nota Ruimte vastgesteld. In de [provinciale zienswijze](#) (december 2025) hierop is opgeroepen om de definitieve Nota Ruimte en de bijbehorende landelijke uitvoeringsagenda samen met

medeoverheden te ontwikkelen en hiermee ook sectorale uitvoeringsagenda's te voeden met voldoende instrumenten.

3.2 Brabant open houden

In de inleiding is al benoemd dat Brabant open houden voor groei en ontwikkeling een speerpunt is. Een speerpunt dat ook in 2027 cruciaal is om (nieuwe) plannen te kunnen blijven uitvoeren door te borgen dat de Brabantse natuur op orde komt. Deze ambitie vullen we vanuit diverse beleidsvelden in. Zo werken we onder andere verder aan de Aanpak Landelijk Gebied (ALG), rollen we de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0) uit, gaan we aan de slag met de Droogteagenda, de opgaven rondom de Kaderrichtlijn Water (KRW), energietransitie (waaronder oplossen netcongestie), de natuurherstel- en beheermaatregelen, uitvoering van de actieplannen Mest en Gewasbeschermingsmiddelen en voeren we onze wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uit.

Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0

De uitkomsten van de Kabinetsformatie zullen ook in 2027 van grote invloed zijn op het halen van de (stikstof-) doelen en het aanpassen op een (mogelijk) nieuwe lijn noodzakelijk maken. Daarbij werken we, zoals meerdere provincies in heel Nederland, aan oplossingen om Brabant open te houden. In 2027 gaan we daarom door met het uitwerken, implementeren en uitvoeren van maatregelen uit de

BOS 2.0. Ook zullen we capaciteit moeten inzetten voor het uitwerken en implementeren van landelijke maatregelen voortkomend uit de kabinetsformatie, waaronder hulp bij legalisatie PAS-melders. Daarnaast bestaat het risico dat juridische uitspraken impact hebben op de uitvoering van de maatregelen uit de BOS 2.0. Voor meer informatie verwijzen wij naar de [periodieke statenmededelingen stikstof](#).

Vergunningen, toezicht en handhaving

De acties uit de BOS 2.0 en de Omgevingsverordening hebben impact op ons stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Denk aan het intrekkingenbeleid, de ammoniakemissie eisen, de aanpak rond de overgangsgebieden, gewasbescherming en intrekkings- en handavingsverzoeken.

We constateren dat deze taken een structureel karakter krijgen en ook de volgende bestuursperiode nadrukkelijk de aandacht vragen.

Aanpak landelijk gebied

Tekenend voor deze integrale werkwijze is de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA). We sluiten met onze partners in de verschillende gebieden overeenkomsten om ruim 100 projecten uit te voeren. Projecten waar de hierboven genoemde opgaven in samenkomen en die gaan bijdragen om Brabant open te houden. Via het regeerakkoord 'Aan de slag' zijn middelen aangekondigd voor de integrale gebiedsgerichte aanpak in het landelijk gebied, waaronder stikstofvermindering, extensivering en natuurherstel. We spannen ons in om deze middelen maximaal naar Brabant te halen en tot uitvoering en effect te brengen.



3.3 Regio Zuidoost Brabant

Onder de noemer Project Beethoven investeren het Rijk, provincie en de regio tot 2030 € 2,5 miljard euro in publieke voorzieningen in de Regio Zuidoost Brabant waar Brainport onderdeel vanuit maakt. Dit is bovenop een eerder pakket gericht op mobiliteit en verstedelijking van € 1,6 miljard uit 2022. Het investeringspakket heeft als doel de verwachte groei van de regio in goede banen te leiden, het vestigingsklimaat in Brabant op peil te houden en de leefbaarheid te versterken. Ook vallen hier diverse opgaven samen zoals woningbouw, hoogwaardige bedrijvigheid, talentontwikkeling en mobiliteit. Opgaven die nu, maar zeker ook in de toekomst een rol blijven spelen.

Hoewel investeringen in innovatie geen onderdeel vormen van Project Beethoven, zijn ook juist deze investeringen cruciaal voor het toekomstige verdienvermogen van Nederland. Draghi en Wennink benadrukken dat onze economische groei de komende decennia vrijwel volledig uit hogere arbeidsproductiviteit moet komen, waarvoor tot 2035 €151 – 187 miljard aan extra, grotendeels private, productiviteitsverhogende investeringen nodig is. Om onze technologische uitgangspositie te behouden is het noodzakelijk dat naast de ruimtelijke, sociale en infrastructuurinvesteringen van Project Beethoven ook een structurele inzet op innovatie plaatsvindt, zodat de regio rondom Eindhoven, Brabant en Nederland als geheel hun strategische relevantie behouden en

het benodigde verdienvermogen voor toekomstige maatschappelijke voorzieningen kunnen veiligstellen.

Investeren in openbaar vervoer

In de regio Zuidoost Brabant komen diverse ontwikkelingen bij elkaar. Wonen, werken, bereikbaarheid, stikstof, energie en voorzieningen. Hierbij is een schaa sprong OV noodzakelijk. Over investeringen in OV-infrastructuur zijn al afspraken gemaakt in het kader van de Brainportdeal en het convenant Beethoven. Maar er zijn ook investeringen nodig in het daarbij horende OV aanbod. Om hier invulling aan te geven is het plan om extra geld uit te trekken voor de OV concessie Zuidoost om met name aan de westzijde van de regio rondom grote werklocaties een schaa sprong te kunnen maken. Meer hierover komt terug in de paragraaf mobiliteit in het volgende hoofdstuk.

Ruimte voor economie

We willen Brainport voor Brabant laten werken, denk aan de internationale economische (waarde) ketens. Om dat te faciliteren is er een urgente behoefte aan aanbod van ruimte voor grootschalige productie en logistieke activiteiten die verbonden zijn aan het ecosysteem in de regio. Bij de ontwikkeling en herstructurering van werklocaties zijn er in de huidige praktijk forse uitdagingen. Denk aan netcongestie, stikstofbeperkingen, het creëren van meer (schuif)ruimte, financiële risicoafdekking en de uitvoeringskracht van gemeenten. Hiermee gaan we met de partners aan de slag. Onder meer via

het instrument herstructurering van bedrijventerreinen. Lees meer hierover in deze [Statenmededeling](#).

Problemen op het elektriciteitsnet

De toenemende vraag naar elektriciteit leidt ertoe dat de grenzen van de transportcapaciteit van het elektriciteitsnet worden bereikt. Om te voorkomen dat het elektriciteitsnet instabiel wordt, werken provincie en netbeheerders (TenneT en Enexis), samen met rijk en gemeenten aan het toekomstbestendig maken van het elektriciteitsnet in Noord-Brabant. Op korte termijn werken we met de Brabantse Aanpak Netcongestie aan concrete maatregelen om de beschikbare capaciteit van het net zo effectief mogelijk in te zetten. Bijvoorbeeld door de vraag naar elektriciteit te flexibiliseren, en zo pieken in de vraag af te vlakken.

Op de langere termijn is het investeren in uitbreiding van de transportcapaciteit noodzakelijk. TenneT en Enexis hebben in hun Investeringsplannen de geplande uitbreidingen voor de komende 10 tot 15 jaar beschreven.

Gebiedsaanpak Stikstof

Ook de plannen in de Zuidoost Brabant kampen met de stikstofproblematiek als het gaat om vergunningverlening. Dit raakt de woningbouw, de verduurzaming van de economie, de infrastructuur en daarmee de ontwikkeling van de regio. Het Rijk heeft bij de Rijksbegroting €242 miljoen gereserveerd om (economische) activiteiten in drie regio's weer op gang te brengen, waaronder de regio Zuidoost Brabant. Van dit bedrag is indicatief zo'n €100-€120 miljoen voor deze regio voorzien. In het nieuwe regeerakkoord is te lezen dat de reeds ingezette gebiedsgerichte stikstofaanpak in een aantal economische clusters, zoals Brainport Eindhoven, doorgezet worden. Als provincie Noord-Brabant coördineren en regisseren we deze aanpak en stemmen we af met het Rijk, MRE en Brainport Development. Zo werken we samen aan een plan van aanpak om in de regio Eindhoven de vergunningverlening zo snel mogelijk op gang te brengen. Het Rijk is initiatiefnemer en financier, gepoogd wordt de BOS 2.0 aanpak en maatregelen hier integraal onderdeel van te maken.

3.4 Defensie

Op 19 december is door het Rijk het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) vastgesteld inclusief een Nota van Antwoord op de ingebrachte zienswijzen. Het programma heeft forse gevolgen voor onze provincie. Er zijn namelijk 18 plannen die onze provincie raken, ruim een kwart van de



landelijke opgave aan locaties. Er liggen uitdagingen op het gebied van natuur, stikstof, milieu, veiligheid en energie. Maar er zijn ook kansen, bijvoorbeeld voor mobiliteit, economie en innovatie (drones, cyber, radartechnologie, sensortech, etc.) Defensie Dual Use investeringen passen namelijk rechtstreeks in het strategische domein waarin Nederland zich moet versterken om relevant te blijven. Een uitgebreide toelichting op het NPRD en de reactie op onze zienswijze is in deze [Statenmededeling](#) te lezen. De vaststelling van het NPRD is het begin. De komende jaren moeten de uitbreidingsplannen ook daadwerkelijk in uitvoering worden gebracht. Dat start in 2026 met de voorbereidingen en

vergunningen. Daarbij is het voor Brabant belangrijk dat we de defensie-ontwikkelingen scherp in beeld hebben en zorgvuldig inbedden in ons beleid. We willen voorkomen dat het de aanpak van andere opgaven (teveel) beperkt en tegelijkertijd koppelkansen benutten als die zich voordoen. Dit betekent dat we tijdig betrokken zijn bij de verdere uitrol én uitvoering. Het onderwerp defensie zal kortom, gezien de omvang en impact, in de nieuwe bestuursperiode een prominente rol op de agenda krijgen.

3.5 Powerport regio Moerdijk

In de regio Powerport regio Moerdijk komen veel ontwikkelvragen samen met een forse impact op de omgeving. Om te voorkomen dat elk project op het grondgebied van de gemeenten Moerdijk, Drimmelen en Geertruidenberg apart wordt opgepakt en tot ongecoördineerde groei leidt wordt tussen rijk, provincie, waterschap en gemeenten samengewerkt om tot een samenhangende ontwikkeling te komen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het vinden van extra ruimte voor onder meer de nationale energietransitie, nieuwe energie-infrastructuur en de groei en verduurzaming van het bestaande haven- en industrieterrein. De gevolgen voor de inwoners in dit gebied zijn groot en zij maken zich zorgen, zorgen die wij begrijpen. Het vereist van ons zorgvuldigheid in besluitvorming, waarbij we goed kijken naar de vraagstukken en wat de consequenties zijn voor de mensen en hun directe omgeving. Een uitbreiding als deze dient gepaard te gaan met het gelijktijdig, geloofwaardig en structureel versterken van de brede welvaart en leefbaarheid. Dit betekent ook het gesprek met elkaar voeren en ervoor zorgen dat afwegingen uitlegbaar zijn. Randvoorwaarden met betrekking tot leefbaarheid staan dan ook centraal in de voorbereidingen op een richtinggevend besluit in juni 2026. Maar ook de financiële aspecten zoals onderzoeks-, compensatie- en investeringskosten komen daarbij aan de orde. Op grond van de nadere onderzoeken volgt een afweging over het vervolg. Kortom, een project dat ook in 2027 een rol gaat spelen in Brabant.



4. Zicht op de opgave



In het bestuursakkoord zijn aan de hand van vier zichtlijnen en een fundament voor de realisatie de doelen en ambities vastgelegd op de provinciale beleidsvelden. Aan de hand daarvan geven we hieronder een doorkijk naar onderwerpen die in 2027, naar verwachting, relevant zijn of waar de actualiteit de komende periode verdere afweging vergt die doorwerkt in de nieuwe bestuursperiode. Uiteraard is dit overzicht niet uitputtend, want we doen als provincie nog veel en veel meer.

4.1 Welvarend, gezond en gelukkig Brabant

4.1.1 Innovatie

In Brabant werken we vandaag aan oplossingen van morgen voor tal van maatschappelijke vraagstukken. Brabant beschikt over sterke en strategische ecosystemen die het fundament vormen voor nationale en Europese technologiepositie. We bouwen actief aan de technologische basis die Nederland volgens Draghi en Wennink hard nodig heeft om economisch en strategisch relevant te blijven. Innovatie voorziet daarin en het is niet voor niets dat we volop investeren in innovatiecoalities, sleuteltechnologieën en startups. De afgelopen jaren zijn er met succes diverse innovatiecoalities opgezet.

Voor 2027 e.v. zien we kansen om onze inspanningen op het gebied van innovatiebeleid door te ontwikkelen op de domeinen digitalisering & AI, veiligheid & weerbaarheid, energie- en klimaattechnologie en life sciences & biotechnologie. Denk aan de recente ontwikkelingen rondom defensie dual use en cyber

(missie veiligheid). Een ander voorbeeld is de vergroting van het circular semicon consortium. Nederland's lage R&D-intensiteit (2,3%) is een dalende trend; Brabant trekt dit gemiddelde omhoog en levert bovengemiddeld bij aan nationale technologische sleutelposities (halfgeleiders, fotonica, AI). Dit willen we blijven doorzetten.



'We moeten investeren om onze welvaart te behouden'

Onlangs heeft voormalig ASML-topman Peter Wennink zijn rapport voor het toekomstig verdienvermogen van Nederland gepresenteerd met de titel: 'De route naar toekomstige welvaart – een sterk Nederland in een relevant Europa'. Het advies over het aanzienlijk versterken van het Nederlandse investeringsklimaat en het toekomstig verdienvermogen geeft invulling aan de vraag om het Draghi-rapport te vertalen naar een Nederlandse context. Dit kan volgende kabinetten ondersteunen bij het maken van een weloverwogen prioritering. Zijn belangrijkste devies: we hebben geen tijd te verliezen en moeten nu handelen en ingrijpen. Nederland is weliswaar een welvarend land, maar die welvaart is vanwege allerlei ontwikkelingen alles behalve vanzelfsprekend.

Circulair

De transitie naar een circulaire economie levert een belangrijke bijdrage aan het toekomstbestendig houden van Brabant. Door het structureel verminderen van het gebruik van primaire abiotische grondstoffen beperken we risico's, verminderen we milieudruk en verlagen we de druk op schaarse ruimte. Verder is de beschikbaarheid van kritieke grondstoffen en zeldzame aardmetalen ten behoeve van hoogwaardige economische waardeketens, energietransitie en defensie van essentieel belang. Vanuit de Europese Critical Raw materials Act worden lidstaten aangezet om hierop actie te ondernemen. De uitgangspositie van Brabant is zeer goed hierop. Vanuit circulaire economie zetten we in op potentiële kansen bijvoorbeeld t.a.v. de ontwikkeling rond Powerport Moerdijk.

4.1.2 Brede welvaart en gezondheid

Welvaart gaat om meer dan cijfers: het draait om betaalbare zorg, bestaanszekerheid, gezonde leefomgevingen, goed onderwijs en vertrouwen in instituties. Daarom kiest Brabant voor een benadering waarin economische kracht en maatschappelijke waardecreatie hand in hand gaan. Innovatie blijft cruciaal, maar moet wel bijdragen aan vooruitgang die iedereen bereikt.

We vertalen dit in concrete instrumenten en initiatieven: zo gebruiken we de serious game Brede Welvaart om brede welvaartsafwegingen expliciet te maken in investeringsbeslissingen en regionale programma's, en passen we waar relevant een

generatietoets toe om effecten voor jongere en toekomstige generaties vooraf in beeld te brengen. We doen dat in een lerend netwerk van partners via het Brabants Netwerk Brede Welvaart, waarin inmiddels honderden professionals uit overheid, onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties met elkaar kennis en praktijkervaring uitwisselen en zo de transitie versnellen. Daarnaast zetten we nieuwe vormen van financiering in die maatschappelijke waarde even serieus nemen als financiële opbrengst, zoals het Brabant Outcomes Fund (BOF). Zo bouwen we aan een regio waar technologische en sociale innovatie elkaar versterken in dienst staat van een gezonde en sterke samenleving.

Een Brabants behandelcentrum voor postinfectieuze aandoeningen (PAIS)

Brabant bundelt de krachten voor betere zorg aan mensen met langdurige klachten door Q-koorts, Q-koortsvermoeidheidssyndroom (QVS) en post-COVID. Provinciale Staten hebben een motie aangenomen waarin ze het college verzoeken een kwartiermaker aan te stellen die een businesscase opstelt voor dit behandelcentrum. Dit voeren we momenteel uit. Bij een positieve uitkomst is naar verwachting een incidentele investering nodig door de partners, waaronder de provincie, om het project op te kunnen starten. Hierover wordt later in 2026 een voorstel aan de staten voorgelegd.

4.1.3 Veilig en weerbaar

Als provincie zetten we ons in voor een veilig en weerbaar Brabant. Dit doen we onder meer door ondermijning tegen te gaan, via de samenwerking met de RIEC's, Samen Sterk in Brabant (SSiB) en diverse andere projecten en activiteiten (bijvoorbeeld Brabant op de Radar, Risicotaxatietool en Risk Factory's). Voor veel van deze onderwerpen loopt de financiering in de komende bestuursperiode af. Er ligt daarmee voor een nieuw bestuur in 2027 de fundamentele vraag voor hoe we verder gaan met een 'veilig en weerbaar bestuur' in Brabant. Daar kan het recente onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer naar ondermijning in mee worden genomen.

4.2 Verbonden Brabant

In deze paragraaf gaat het over wonen, werken, mobiliteit en voorzieningen. Op al deze beleidsvelden zijn we hard aan de slag, waarbij de samenhang tussen de disciplines cruciaal is. Onder de noemer Brabant Bouwt is een integrale aanpak ontwikkeld om gebiedsontwikkelingen te versnellen. Samen met gemeenten, waterschappen en stedelijke regio's en gebaseerd op Novex Stedelijk Brabant, onze uitvoeringsagenda's en de Woondeals. Daarbij is ruimtelijke ontwikkeling iets van de lange adem. Dus veel van de ontwikkelingen en projecten lopen door in de volgende bestuursperiode of zelfs periodes.

4.2.1 Wonen

Tot 2030 moeten er ruim 130.000 woningen gebouwd worden. Jaarlijks zetten we in op minimaal 14.000 woningen extra in Brabant.

Met de gemeenten en regio's staan we voor deze taak en dat vereist uitvoeringskracht. Het Rijk wil die versterken met een programma om de structurele ambtelijke capaciteit en deskundigheid van provincies en gemeenten te versterken. Het is momenteel onduidelijk hoe (en in welke mate) deze de bestaande SPUKS voor Flexpoolregeling en regionale woondeals vervangt en of hier een cofinancieringseis aan vast gaat zitten.

Verder wil het Rijk met de Wet Regie Volkshuisvesting (Wrv) de regie op woningbouw, doelgroepenbeleid en urgent woningzoekenden versterken.



De wet voorziet in een provinciale toezichtrol op volkshuisvestingsprogramma's van gemeenten. Daarmee lijkt er een sterkere regierol voor ons tot stand te komen. Een rol die, zodra de wet in werking treedt, ook structureel ingevuld moet worden met taken als structurele monitoring, analyse, risicosignalering en advisering.

Grondbeleid voor woningbouwopgave

Als aanvulling op het bestaande instrumentarium van het Ontwikkelbedrijf en Ruimte voor Ruimte is er behoefte aan het voeren van grondbeleid voor woningbouw om gemeenten te ondersteunen bij woningbouwontwikkelingen (onder andere versnelling, betaalbaar programma en bouwen voor specifieke doelgroepen borgen). Deze wens

komt voort uit de behandeling van het Zuidelijke Rekenkamer rapport '[Woningbouwopgave Noord-Brabant](#)'. Voor dit plan is extra financiële ruimte nodig. Zowel investeringsruimte voor bijvoorbeeld grondaankopen of leningen als extra middelen voor bijbehorende risicoafdekking, bijdrages in de vorm van subsidies en 'verloren' investeringen. De komende periode wordt het plan verder uitgewerkt en volgt verdere besluitvorming indien nodig.

4.2.2 Stedelijke gebiedsontwikkeling

We werken mee aan het richting geven, beweging stimuleren en het mogelijk maken van 12 omvangrijke, complexe stedelijke gebiedsontwikkelingen in (de spoorzones van de) grote steden en de (winkel) centra van de middelgrote steden. In deze stedelijke gebiedsontwikkelingen realiseren we woningbouw in samenhang met opgaven rondom klimaat, natuur, water en bodem, energie, circulariteit, mobiliteit en sociale cohesie. Per gebied kijken we goed naar onze meerwaarde, welke rol we nemen en hoe we die het best kunnen inzetten. We zien echter ook dat er vertragingen ontstaan door onder andere stikstof, netcongestie, tekort aan personeel en materialen. Bovendien stijgen de kosten. Dit vergt in de volgende bestuursperiode een afweging met betrekking tot het bestuurlijk gewenste ambitieniveau en de middelen om dit ambitieniveau te realiseren.

4.2.3 Werklocaties Herstructurering bedrijventerreinen

Bedrijven in Brabant hebben steeds meer moeite om geschikte vestigingslocaties en voldoende elektriciteitscapaciteit te vinden. Netcongestie en stikstofproblematiek vertragen de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Hierdoor resteert voor veel bedrijven vooral de mogelijkheid om zich te vestigen op bestaande bedrijventerreinen en gebruik te maken van aanwezige elektriciteitsaansluitingen. Het is daarom noodzakelijk dat bestaande bedrijventerreinen intensiever en duurzamer worden benut. Dit vraagt om actieve gemeentelijke sturing, mede omdat de markt dit nauwelijks zelfstandig

oppekt. Gemeenten geven echter aan behoefte te hebben aan aanvullende kennis, uitvoeringscapaciteit en financiële ondersteuning. Om hierin te voorzien, zijn wij begonnen met de voorbereidingen voor het inrichten van een uitvoeringsorganisatie. Dit sluit aan bij de Verkenning herstructurering, waarover PS in een Statenmededeling zijn geïnformeerd en het advies van BrabantAdvies én motie 159-2025.

De beoogde organisatie richt zich op herontwikkeling op regionaal prioritaire locaties. Daarbij wordt onderzocht of deze organisatie kan worden ondergebracht bij BOM of ORR, dan wel dat oprichting van een zelfstandige verbonden partij wenselijk is. Ook bepalen wij het benodigde werkkapitaal. Wij willen nog deze bestuursperiode een substantiële start maken en stellen daarvoor middelen beschikbaar uit de Reserve Werklocaties. Voor een blijvende impuls zijn aanvullende middelen nodig, waarover een nieuw bestuur (in 2027) kan besluiten op basis van de dan geldende ambities.

4.2.4 Mobiliteit KOPI

Een hoge mate van beschikbaarheid van het provinciaal wegennet is cruciaal voor het functioneren van het totale mobiliteitssysteem. Een provinciaal areaal zonder achterstallig onderhoud en verkeersonveilige situaties vraagt op een goede structurele borging van deze wettelijke taak. Reeds eerder is aangekondigd dat de financiën onder druk staan. Dit betekent dat aanvullende middelen nodig zijn of dat het kwaliteitsniveau dient te worden verlaagd.

De belangrijkste oorzaken zijn de uitbreiding én opwaardering van de infrastructuur in de afgelopen perioden en een vervangingspiek vanwege de toegenomen ouderdom van met name bruggen en viaducten. In de loop van 2026 maken we de inhoudelijke keuzes inclusief (financiële) consequenties inzichtelijk. Het is aan een nieuw bestuur om hier een afweging in te maken.

Programmering mobiliteit

In het kader van de doorontwikkeling van het Brabantse Mobiliteitssysteem zijn in deze bestuursperiode belangrijke afspraken gemaakt. Zo zijn veel provinciale middelen toegezegd aan bijvoorbeeld de Brainportdeal, convenant Beethoven en de Meerjarige Multimodale Mobiliteitspakketten (MMMP's). Deze investeringen zijn hard nodig om de bereikbaarheid in Brabant op peil te houden, zeker nu een aantal Rijksinfraprojecten gepauzeerd is. De meerjarige ontwikkeling is weergegeven in de Programmering Mobiliteit 2026-2035. De komende jaren zijn er bestaande projecten waarin belangrijke keuzes moeten worden gemaakt en ontstaan er nieuwe opgaves.

Zo werken we aan verdere plannen om een aantal provinciale infrastructurele projecten te realiseren, maar is er vanwege de stikstofbeperkingen nog geen zekerheid te geven over de haalbaarheid ervan. Een voorbeeld is de N279 Veghel – Asten. Vanwege de opgelopen vertraging, toegenomen marktspanningen en aanvullende maatregelen vanwege is de kans reëel dat projecten fors duurder

zullen uitpakken. Om ook in de komende bestuursperiode nieuwe ambities voor de bereikbaarheid van Brabant te kunnen realiseren, zijn aanvullende middelen nodig voor de programmering. Het beschikbaar stellen van middelen hiervoor via het, net als in de vorige bestuursperiode, verlengen van de storting in de reserve Spaar- & Investeringsfonds (SIF) is aan een volgend college.

Openbaar Vervoer concessie Zuidoost Brabant

De Brainportregio geldt als de banenmotor van Nederland. Via de Brainportdeal en convenant Beethoven wordt er de komende jaren enorm geïnvesteerd in de bereikbaarheid van deze regio via investeringen in infrastructuur. Deze ontwikkeling komt bovenop de verstedelijkingsopgave zoals afgesproken in NOVEX stedelijk Brabant en leidt tot een enorme toename in de vraag naar mobiliteit én verdichting van werklocaties en wonen. De mobiliteitstransitie is hierin een cruciale factor.

Om de grote investeringen in de OV-infrastructuur (onder meer HOV4, MMK en Brainportlijnen) te laten renderen en zo de regio bereikbaar te houden moet ook het OV-aanbod toenemen. De reeds eerder toegekende middelen voor groei van het OV-aanbod in Zuidoost (€ 3,0 mln. OV-exploitatiebudget per jaar, via de perspectiefnota 2026) zijn alleen voldoende om een eerste bescheiden schaa sprong in de gehele Brainportregio te kunnen realiseren (inclusief bereikbaarheid van kleine kernen). Maar deze middelen zijn niet voldoende voor een

schaa sprong OV via onder andere de Brainportlijnen specifiek rondom werklocaties aan de westzijde van de regio inclusief de nieuwe werklocaties op BIC-noord. Dit betreft met name nieuwe OV buslijnen. Hier zijn extra exploitatie middelen nodig.

De investeringsopgave ligt niet alleen op het provinciale bord. In het BO MIRT van 8 januari is afgesproken dat Rijk en provincie de opgave verder verkennen en kijken naar mogelijke oplossingen. Hierbij is het belangrijk dat wij aan het Rijk laten zien dat wij hier serieus werk van willen maken en ook zelf een deel van het geld hiervoor reserveren. Binnen de huidige beschikbare OV exploitatiemiddelen is geen rekening gehouden met deze nieuwe Brainportlijnen en gaat een provinciale bijdrage altijd ten kosten van het OV in de rest van de regio. De komende periode wordt een concreet voorstel uitgewerkt en volgt verdere besluitvorming. Doel is dat in het volgende BO-Leefomgeving voor de zomer afspraken gemaakt kunnen worden. Dit met het oog op het vaststellen van de aanbestedingsstrategie in juni 2026.

4.2.5 Levendig Brabant

Het nieuwe regeerakkoord schetst een aantal landelijke ontwikkelingen die ook voor ons beleid relevant zijn. Zo wordt gesproken over de herziening van de financieringsstructuur in de culturele sector, voor een betere regionale spreiding. Met dit laatste verwachten wij dat meer culturele voorzieningen en rijksmusea in Brabant worden gevestigd. De vestiging van een dependance in Eindhoven van het Rijksmuseum, is daarbij een mooie eerste stap.

De grote aandacht voor preventie en gezondheid in het regeerakkoord biedt ook kansen voor Brabant na 2027 in relatie tot het stimuleren van bewegen en sport.

Met het Rijk zijn we ook in gesprek over de samenwerking bij het financieren van grote restauratieopgaven voor de komende jaren. Hierbij verwacht het Rijk ook inzet vanuit de provincie. Daarnaast zetten we goede stappen om kunstenaars/ontwerpers vaker te betrekken om creatief mee te denken over oplossingen voor maatschappelijke opgaven. Ook zet het Brabant C fonds deze bestuursperiode stappen om te komen tot een zelfstandig privaat-publiek fonds zoals aangegeven in het bestuursakkoord. Dit jaar neemt het college een standpunt in over in hoeverre dit zelfstandige fonds wordt gerealiseerd. In BrabantStad verband werken we samen met de gemeenten om te komen tot een gezamenlijke topsportagenda rondom het binnenhalen van topsportevenementen. De verwachting is dat bovenstaande onderwerpen ook na 2027 nog inzet van de provincie vragen.



4.3 Duurzaam veranderend Brabant

4.3.1 Energie

Energie is en blijft een thema wat in bijna alle andere beleidsvelden een steeds meer ordenende en randvoorwaardelijke rol speelt. Het is daarmee belangrijk onderdeel van de langjarige en integrale doorontwikkeling van het provinciaal beleid. In 2026 leggen we vanuit de provinciale Energieagenda 2030 en het (nog vast te stellen) Energieperspectief 2050 en de daarin beschreven Brabantse energiemix en provinciale rolneming een stevige basis neer voor de uitvoering in de komende jaren. In lijn met de huidige uitvoeringsagenda is de uitvoering gericht op het besparen van energie (via de Brabantse Aanpak Besparen), de toename van hernieuwbare energiebronnen en het beschikbaar en betaalbaar houden van energie. Voor 2027 lichten we een aantal cruciale ontwikkelingen eruit:

Regionaal Warmtebedrijf

De inwerkingtreding van de Wet collectieve warmte is gepland voor 1 januari 2027. Er is breed draagvlak van gemeenten voor de oprichting van een Regionaal Warmtebedrijf (RWB). Het is de intentie van EBN en Enpuls (Enexis) om de samenwerking met de provincie voort te zetten en dit medio maart 2026 via een samenwerkingsovereenkomst te bekrachtigen. Onderdeel van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst is het opstellen van een ondernemingsplan. Het is de intentie om het ondernemingsplan (inclusief raming van de benodigde middelen) in het najaar van 2026

middels de wensen- en bedenkingenprocedure aan uw Staten voor te leggen. In navolging van het Energieperspectief wordt voor de warmtetransitie de Brabantse Aanpak Warmte (BAW) opgesteld. Het Regionaal Warmtebedrijf (RWB) is een van de maatregelen binnen de aanpak warmte.

Opwek van hernieuwbare energie

In de Energieagenda 2019-2030 is de ambitie vastgelegd om de verduurzaming van de energieopwekking niet af te wentelen op de gebieden buiten de provincie Noord-Brabant. Met de huidige spanningen op het wereldtoneel blijft dit een na te streven doel, waarmee we de afhankelijkheid van andere landen en regimes verminderen. Het opwekken van hernieuwbare energie op land is een van de vele ruimtevragers, terwijl de beschikbare ruimte beperkt is. Het combineren van verschillende functies in de ruimte is niet altijd mogelijk. Met name rondom de thema's defensie en luchtvaart is sprake van moeizame combinatie van functies. Zaken als laagvliegen, radardetectie en aanvliegroutes op vliegvelden beperken de mogelijkheden voor met name windturbines. In combinatie met netcongestie staan de doelen voor opwek in de Regionale Energiestrategieën (RES'en) onder druk. Alle partijen houden vast aan de in de RES 1.0 uitgesproken opgave, maar de realisatie vindt in een aantal gevallen pas na 2030 plaats.

Europese ontwikkelingen

Het Europees energiebeleid en daarbij horende wet- en regelgeving ontwikkelen zich snel. Zo is op 10

december 2025 het Europese voorstel Grids Package gepubliceerd. Het voorstel beoogt o.m. versnellen van vergunningverlening, meer Europese regie op infrastructuurplanning en betere gegevensuitwisseling. Het pakket is is gericht op de nationale autoriteiten maar werkt door naar decentrale overheden (verantwoordelijkheden, taken en rollen). Zorgvuldige afstemming tussen rijk en decentrale overheden blijft daarom nodig. Niet alleen in het kader van Grids Package, maar ook in de in 2026 geplande EU Elektrification Action plan (heating and cooling), Energy Union Package, Strengthening Energy Security, Climate Package en Social Climate Fund.

Er loopt kortom veel, waarbij er ook (nieuwe) kansen liggen voor financiering en fondsen van de energietransitie in Brabant.

4.3.2 Landbouw

Op 12 december 2025 is in Provinciale Staten gesproken over de 'Ammoniak Emissie Eisen'. Hieruit vloeien twee maatregelen voort die de komende periode verder opgepakt worden.

Grondregeling Natuurinclusieve landbouw

De grondregeling Natuurinclusieve landbouw stelt natuurinclusieve veehouders in staat om eigen grond

(of in de transactie aan te kopen grond) aan de provincie te verkopen en onder voorwaarden terug te pachten. Hiermee ondersteunt dit instrument extensivering in algemene zin en in het bijzonder het gebruik maken van de vrijstelling die de verordening onder voorwaarden geeft voor natuurinclusieve bedrijven. De regeling bestaat uit een investeringskrediet in combinatie met de afdekking van bijkomende herwaarderingen en kosten en pachtinkomsten. Het huidige investeringskrediet van € 30 mln. is naar verwachting op afzienbare termijn besteed. We werken daarom aan een voorstel om dit krediet op te hogen.

Investerings voor jonge landbouwers

De Staten hebben besloten om met name jonge ondernemers te ondersteunen bij het verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Eerste aanleiding zijn de voor emissiereductie van ammoniak benodigde investeringen. Voornemen is deze ondersteuning vorm te geven vanuit de Immunisatieportefeuille. Binnen deze constructie kan waarschijnlijk een (groot) deel van de kosten (lager rendement, risico, uitvoeringskosten) worden afgedekt. De mate waarin dit mogelijk is binnen het streven een voor ondernemers aantrekkelijk en effectief arrangement op te zetten zal bij de verdere uitwerking duidelijk worden. Inzet is de structurele kosten binnen de constructie op te vangen en de uitvoeringskosten in de tarieven te verwerken. Het plan voor een fonds werken we de komende periode verder uit.



4.4 Gezonde, natuur- en waterrijke leefomgeving

4.4.1 Water & bodem

Via het Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027 (RWP) werken we aan een klimaatadaptief Brabant met veilig, schoon en voldoende water en een vitale bodem.

Deze opgaven zijn ook van belang voor vrijwel alle andere provinciale opgaven: wonen en werken, infrastructuur en mobiliteit, landbouw en voedsel, natuur en biodiversiteit. Het huidige RWP loopt in 2027 af en de komende tijd wordt gewerkt aan een herijking. Uiteraard heeft de Kaderrichtlijn Water (KRW) - en hoe we aan de daarin vastgelegde doelen werken - hier weer een centrale plek in.

Onderhoud vaarwegen

Waterschap Brabantse Delta voert namens de provincie het onderhoud en nautisch beheer uit op de provinciale vaarwegen in West-Brabant. De financiering om te voldoen aan onze wettelijke taak staat al een aantal jaar onder druk en worden onder meer vanwege een stelselwijziging in 2028 acuut. Afgelopen periode is zorgvuldig gekeken naar de verschillende opties voor het onderhoudsniveau en de daarbij horende extra kosten. De conclusie is dat extra middelen noodzakelijk zijn en niet binnen de huidige begroting opgevangen kunnen worden. We werken daarom aan een concreet voorstel ter besluitvorming.

Rivierverruiming

Samen met partners werken we aan 28 Rivierverruimingsprojecten zoals Oeffelt,



Wilhelminakanaal-Amertak-Donge (WAD) en HoWaBo2. Dit is belangrijk voor de hoogwaterveiligheid in Brabant. Ook bij deze projecten is de realiteit dat de kosten voor de uitvoering zijn gestegen. Om verder te kunnen vergt dit dus een extra investering. Zowel van ons als provincie als van onze partners in de projecten.

Concreet gaat het om een extra incidentele bijdrage van maximaal € 5 mln. voor de periode 2026-2028. De urgentie is hoog. Het is belangrijk om de projecten

nu door te kunnen zetten. De middelen zijn dan ook in 2026 al nodig. Via deze perspectiefnota vragen wij hier akkoord op. Financiële verwerking vindt vervolgens plaats in de Burap. In de [voortgangsrapportage](#) van het Regionaal Water- en Bodemprogramma is meer informatie terug te vinden (onder meer op pagina 26).

4.4.2 Natuur

Een robuuste, inclusieve en verbonden natuur is van groot belang voor Brabant en de Brabander. We werken dan ook aan het herstel van de Natura 2000-gebieden, aanleg van het Natuurnetwerk Brabant en Ecologische Verbindingszones, bossenstrategie en de groenblauwe dooradering. Richting de toekomst zijn de volgende ontwikkelingen relevant.

Natuurpact 2.0

De benodigde investeringen in de Brabantse natuur zijn enorm en daarvoor krijgen we, veelal onvoldoende, middelen vanuit het Rijk. Momenteel onderhandelen we met hen over het Natuurpact 2.0. Daarin komen taken als de bestrijding van invasieve exoten, fauna- en natuurbeheer (onder meer implementatie van het zwijnenadvies), beheersplannen 2000-gebieden, afronding natuurnetwerk en stijgende kostprijzen aan de orde. Zo zijn de standaardkostprijzen bij aflopende beschikkingen voor natuurbeheer in 2026 opgehoogd, maar heeft het Rijk nog niet voorzien in dekking. Momenteel is dit een gespreksonderwerp tussen het IPO en LVVN. Afhankelijk van de uitkomst

van die onderhandelingen is dit mogelijk een financieel knelpunt voor ons als provincie om dan op te lossen.

Natuurherstelverordening

De implementatie van de natuurherstelverordening is een omvangrijk thema met een zeer fors kostenplaatje (vele miljarden voor Nederland als geheel). Hierin is met name de landelijke regering aan zet, waarbij ook de lobby richting Brussel van belang gaat zijn. Veel is daarom nog onzeker, ook waar de verantwoordelijkheden straks komen te liggen. Wij blijven dit nauwgezet volgen, en nemen de mogelijke ecologische, ruimtelijke, economische implicaties in onze analyses mee.

Landbouwenclaves / pachtafkoop

De regeling van pachtafkoop voor landbouwenclaves is dusdanig succesvol dat we overvraagd zijn. De vraag naar pachtafkoop, ook buiten de enclaves, is groter dan het beschikbare budget dat hiervoor vanuit de bestuursakkoordmiddelen is toegekend. Het is dan ook een effectief instrument gebleken om vastzittende inrichting van natuurpercelen los te krijgen voor daadwerkelijke natuurontwikkeling. De komende periode onderzoeken we nut en noodzaak om de inzet van dit instrument te intensiveren en hier extra middelen voor beschikbaar te stellen.



Agrarische projecten / Gebiedsgerichte Aanpak (GGA)

Een aantal projecten voor agrarische ontwikkelingen rondom de GGA's zijn buiten de boot gevallen omdat deze niet pasten bij de voorwaarden van de SPUK-middelen. Projecten die inhoudelijk gezien wel wenselijk kunnen zijn voor Brabant. Het gaat hier om het bijdragen aan de financiering van (bovenwettelijke) maatregelen die boeren kunnen treffen op het individuele bedrijf, die bijdragen aan

de gebiedsdoelen binnen een GGA en een versterkende werking hebben op het verdienvermogen van het bedrijf. We onderzoeken de mogelijkheden hier alsnog extra middelen voor beschikbaar te krijgen. Allereerst via LVVN of Europese fondsen. Mocht dat niet lukken kijken we naar de optie om als provincie incidentele middelen beschikbaar te stellen en werken we daarvoor een voorstel uit.

4.5 Europese ontwikkelingen

Versoepeling milieuwetgeving

In het algemeen maakt Europa een terugtrekkende beweging ten aanzien van de bescherming van het milieu. Onder meer met het doorvoeren van vereenvoudigingspakketten - zoals de Omnibus Milieu en Omnibus voedsel- en voedselveiligheid (gewasbeschermingsmiddelen) - worden regels beperkt. Ook zijn meerdere voorstellen ter bescherming van het milieu niet aangenomen. Het landelijke milieubeleid, zoals in de ontwerp Nota Ruimte opgenomen, gaat er dan ook vanuit dat de milieudruk in bepaalde gebieden toe kan nemen met mogelijk consequenties voor het gewenste beschermingsniveau in Brabant.

Bodem

De Europese Bodem-monitorings richtlijn is op 12 november 2025 formeel vastgesteld. De lidstaten hebben drie jaar de tijd om de nieuwe regels in nationaal recht om te zetten. De richtlijn bevat ook stappen om verontreinigende stoffen zoals PFAS, pesticiden en microplastics te monitoren. Het ministerie is een implementatieplan aan het opstellen. De eerste stap zal het aanwijzen van bodemdistricten, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn. Naar verwachting zal de provincie een rol krijgen bij zowel de implementatie als de uitvoering van de richtlijn. In 2026 start daarbij de programmatische aanpak van de PFAS-bodemverontreinigingen. De provincie krijgt voor deze aanpak, die doorloopt tot na 2030, een regierol inclusief de uitvoering van

deze saneringsopgave (financiering loopt via de SPUK Bodem).

Luchtvaart

De komende 15 jaar (2026-2040) worden de militaire vliegvelden en helikopterplaatsen in Brabant door een gefaseerde aanpak uitgebreid, als onderdeel van de totale defensie uitbreiding. Dit betekent dat er extra advisering op en aanpassing van de provinciale luchthavenregelingen en – besluiten noodzakelijk is. Daarnaast vervangt defensie de kerosinepijpleiding tussen Utrecht en Best voor de kerosinelevering aan onder andere vliegbases Volkel, Eindhoven en Gilze-Rijen.



4.6 Fundament voor het realiseren

Een gezonde financiële huishouding inclusief een goed werkend financieel instrumentarium is essentieel om te kunnen blijven investeren in de toekomst van Brabant. Naast voldoende middelen is het minstens zo belangrijk dat we kundige en gedreven mensen hebben om onze plannen uit te voeren. Daar hebben we er gelukkig veel van en dat willen we vooral ook zo houden. Het is in deze krappe arbeidsmarkt namelijk niet vanzelfsprekend. Bovendien staan we niet alleen en is de uitvoeringskracht van onze partners net zo belangrijk. Waar mogelijk helpen we hen hierbij.

VTH en Omgevingsdiensten

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) vormt een instrument waarmee we wettelijke taken en provinciale beleidsambities voortkomend uit de uitvoeringsagenda's uitvoeren. De drie Brabantse omgevingsdiensten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van deze taken. Samen met hen gaan we aan de slag om, conform het cyclisch werken onder de Omgevingswet, onderdelen uit de beleidskaders en uitvoeringsagenda's te vertalen naar uitvoerbare opdrachten. Het verder versterken van onze werkwijze is ook de komende jaren van belang gezien alle ontwikkelingen die er spelen.

4.6.1 Meerjarig Financieel Kader EU

In Brussel is de route naar de nieuwe meerjarenbegroting 2028-2034 uitgestippeld, het zogenaamde Meerjarig Financieel Kader (MFK). De Europese fondsen die daaruit voortvloeien zijn belangrijke kansen voor Brabant. Belangrijk om te weten is dat er een fundamentele verandering plaatsvindt in de prioritering van de verdeling van de middelen. Zo veranderen een aantal fondsen en wordt het geld uit die fondsen op nationaal niveau verdeeld via de lidstaten. Voor Brabant zijn met name de Nationale en Regionale Partnerschapsplannen (NRPP's) en het Fonds voor Concurrentievermogen van belang. Deze omvatten namelijk het huidige Fonds voor Regionale ontwikkeling, Interreg, GLB, Horizon en Connecting Europe Facility. Het is belangrijk dat we nauw optrekken met het Rijk bij het opstellen van het NRPP. En ook gereed staan voor benodigde cofinanciering. Hier zijn we dan ook volop mee aan de slag.

Reservering Europese cofinanciering.

Voor de huidige programmaperiode (2021-2027) is ervoor gekozen om – in tegenstelling tot de vorige programmaperiode 2014-2020) - geen centrale reserve in te stellen voor cofinanciering Europese Programma's. Cofinanciering moet plaatsvinden uit de binnen een beleidsterrein beschikbare middelen. Onderzocht wordt of het niet wenselijk is om toch weer met een centrale reserve te gaan werken om in ieder geval daaruit een deel van de benodigde cofinanciering te kunnen afdekken.

4.6.2 Verbonden Partijen

Onze verbonden partijen hebben kapitaalbehoeften om de provinciale doelen te kunnen realiseren. Voor wat betreft de risicoafdekking bij kapitaalstortingen vraagt dit om een nadere invulling van het huidige "100% afdekking tenzij"-principe. Op basis van signalen van onder meer onze accountant en in verband met het stimuleren van trede twee van de financiële afweeggladder (revolverend financieren) werken we aan een nieuwe wijze van risico-inschatting. De nieuwe methode leidt tot een lagere risico-inschatting en op basis daarvan tot een lagere storting vanuit beleid in de algemene risicoreserve (ARR) om het risico af te dekken.

De ruimte die hierdoor ontstaat binnen de ARR wordt niet toegevoegd aan de vrije begrotingsruimte, maar blijft binnen de ARR beschikbaar voor nieuwe initiatieven waarbij een storting van Eigen vermogen in relatie tot verbonden partijen en de afdekking daarvan binnen de ARR aan de orde is. Voordat voor dit soort initiatieven een beroep op de vrije begrotingsruimte dient uiteraard eerst de financiële afweeggladder te worden doorlopen (mogelijkheden van dekking ten laste van bestaande beleidsmiddelen of -reserves) waarbij ook de ruimte binnen de ARR meegenomen dient te worden.

Extra investeringscapaciteit

Op dit moment worden met diverse verbonden partijen gesprekken gevoerd over de toekomstgerichte koersbepaling en de daarbij behorende investeringsopgaven die nodig zijn om de provinciale doelen te realiseren. Dit speelt onder andere bij Pivot Park en het Havenbedrijf Moerdijk. Daarnaast werkt de provincie aan de totstandkoming van een Regionaal Warmtebedrijf en wordt de doorontwikkeling van de Automotive Campus in Helmond onderzocht. Ook voor deze strategische initiatieven zal op korte termijn investeringscapaciteit in de vorm van eigen vermogen benodigd zijn. Er is op dit moment nog geen volledig inzicht te geven in de exacte omvang van het benodigde eigen vermogen. Dit wordt de komende periode verder uitgewerkt.

4.6.3 Digitalisering / data

Het beleidskader digitale transformatie liep eind 2025 af en is geëvalueerd op basis van de kaders van artikel 217a Provinciewet. Op grond van die evaluatie is ervoor gekozen het beleidskader te verlengen t/m 2030 (inhoud is nog actueel) en te voorzien van een aanvulling, een zogenaamd addendum. De evaluatie en het addendum zijn aan de Staten doorgeleid ter vaststelling. In dit addendum wordt het beleid aangevuld met de thema's digitale autonomie & soevereiniteit, Artificial Intelligence (AI), Informatiebeheer en aansluiting op landelijke ontwikkelingen, zoals de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) en het Federatief Datastelsel (FDS). Dit is nodig want de ontwikkelingen

gaan snel en we willen geen concessies doen op het gebied van onze digitale weerbaarheid, privacy en cyberveiligheid. Deze extra taken vragen ook extra inzet.

Toekomstbestendige informatiehuishouding

Een toekomstbestendige en betrouwbare informatiehuishouding is essentieel om als provincie rechtmatig, transparant en efficiënt te werken. De nieuwe Archiefwet 2025 legt bovendien hoge eisen op aan digitale duurzaamheid en toegankelijkheid. Ons huidige systeem voor informatievoorziening "Corsa" beantwoordt onvoldoende aan wettelijke eisen voor duurzaam informatiebeheer. Dat constateert ook de provinciale archivaris in meerdere jaarverslagen. Een fundamentele modernisering van onze informatiehuishouding is nodig en vraagt een substantiële investering in systemen, processen en vaardigheden. Dit jaar voeren we een impactanalyse uit om inzichtelijk te maken welke inspanning en financiële investering de komende jaren nodig is.

4.6.4 Uitvoeringskracht

Het daadwerkelijk realiseren van onze plannen vergt een efficiënte en effectieve uitvoering. Een slagvaardige provinciale organisatie is dan ook een cruciaal fundament. Een organisatie die in staat is samen te werken, kansen benut, de regie neemt en voldoende mankracht heeft. Kortom, een organisatie die op orde is en zich focust op de uitvoering van de projecten. Om dit fundament stevig te houden moeten we blijven investeren in aantrekkelijk werkgeverschap.

Onze mensen zijn ons kapitaal en de drijvende kracht achter het realiseren van onze ambities.

De organisatievisie biedt de handvatten. Daarin staat onder meer dat we uitgaan van een sterke, eigen organisatie. Een organisatie die uitblinkt in ambtelijk vakmanschap, die slagvaardig is en daarmee impact maakt voor een mooier Brabant.

Uitvoeringskracht Brabantse gemeenten

We werken op veel verschillende manieren aan het versterken van de uitvoeringskracht van gemeenten en provincie. Zo kennen we de initiatieven Ruimte voor Groei, Brabantmakers, Praktijknetwerk Arbeidsmarkt en het Traineeprogramma De Toekomst van Brabant. Gemeenten waarderen deze initiatieven. De looptijd komt de komende jaren ten einde (2026–2027). Dit terwijl de uitvoeringskracht van gemeenten onder druk staat, de arbeidsmarkt sterk in beweging is en grote gebiedsopgaven in Brabant steeds meer vragen om kennis en menskracht. We zien kansen om via een provinciaal gecoördineerde inzet deze meerwaarde, ook in de nieuwe bestuursperiode, te kunnen blijven bieden of zelfs verder te vergroten. Door de inzet op de verschillende onderdelen structureel te organiseren en te bundelen, kunnen wij de gemeenten duurzaam ondersteunen bij het vergroten van hun uitvoeringskracht. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van het openbaar bestuur in Brabant. Gezamenlijke borging maakt het mogelijk om kennis, capaciteit en ondersteuning efficiënter in zetten en continuïteit te bieden.

Participatie

Om tot uitvoering te komen is participatie met belanghebbenden aan de voorkant essentieel. Het is dan ook van belang hier zorgvuldig in te zijn en na te denken over hoe we dit vorm geven. In opvolging van de landelijke 'Wet versterking participatie op decentraal niveau', stelt Provinciale Staten daarom in de loop van 2026 een provinciale Participatieverordening vast. Deze verordening vraagt, samen met de Omgevingswet, om een structureel geborgde werkwijze en strategische expertise in de provinciale organisatie. Naar verwachting neemt de rol van participatie in het provinciale werk de komende jaren toe en daarmee ook de vraag naar strategisch advies aan collega's en management hierover. Voor de inbedding van de activiteiten die voortvloeien uit de participatieverordening en aanvullende participatierichtlijnen is structurele ambtelijke capaciteit noodzakelijk.



5. Financieel meerjarenperspectief



In deze Perspectiefnota presenteren we het meerjarig financieel beeld en actualiseren dat op basis van de laatste ontwikkelingen. Het meerjarig financieel beeld na de slotwijziging ziet er als volgt uit, waarbij:

- De vrije begrotingsruimte exclusief de (restant) knelpuntenbuffer is doorgeschoven naar de volgende bestuursperiode;
- De knelpuntenbuffer niet tussentijds is aangevuld tot de oorspronkelijke € 30 mln.

Vrije begrotingsruimte na slotwijziging (bedragen x € 1 mln)	2026	2027	2028	2029	2030 ev.
(Restant) Knelpuntenbuffer	11,8	15,2	23,7	23,9	0
Structurele vrije begrotingsruimte	0	0	100,3	100,3	100,3
Incidentele vrije begrotingsruimte	0	0	276,3	3,2	0
Totaal beschikbaar VBR	11,8	15,2	400,3	127,4	100,3



Verdeelmodel Provinciefonds

Voor 2026 en 2027 is het 'tussenmodel' van kracht. Voor onze provincie betekende dit een negatief herverdeeleffect van ca. € 27 mln. per jaar. Deze is niet alleen voor 2026 en 2027 in het meerjarig financieel beeld verwerkt, maar ook structureel voor de jaren daarna. Hiermee is het resterende bedrag in de onder meer voor het opvangen van de negatieve herverdeeleffecten provinciefonds ingestelde knelpuntenbuffer vanaf 2030 nihil.

Op dit moment wordt een 'definitief model' uitgewerkt. Planning is dat dat voor medio 2026 uitgekristalliseerd is, zodat met de financiële consequenties daarvan vanaf 2028 rekening kan worden gehouden. Hoewel op dit moment niet in te schatten is wat het precieze financiële effect hiervan zal zijn, moet rekening gehouden worden met een extra korting op de uitkering uit het provinciefonds. Om dat effect en andere onvoorziene zaken op te kunnen vangen, stellen wij voor de bestaande knelpuntenbuffer te verhogen tot structureel € 30 mln. per jaar.

Dit leidt tot het volgende beeld van de meerjarig beschikbare vrije begrotingsruimte.



Vrije begrotingsruimte na aanpassing (bedragen x € 1 mln)	2026	2027	2028	2029	2030 ev.
(Restant) Knelpuntenbuffer	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Structurele vrije begrotingsruimte	0	0	70,3	70,3	70,3
Incidentele vrije begrotingsruimte	0	0	276,1	27,1	0
Totaal beschikbaar VBR	30,0	30,0	367,4	127,4	100,3

5.1 Mogelijke ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen kunnen nog van invloed zijn op de toekomstige vrije begrotingsruimte.

5.1.1 Rekeningresultaat.

Op het moment dat wij deze perspectiefnota als college vaststellen is van het rekeningresultaat nog geen betrouwbare inschatting te geven.

Naar verwachting is een betrouwbare inschatting van het resultaat niet eerder dan in de 2e helft van maart te geven (dus nadat de aan Provinciale Staten is verzonden). Hierin worden dan ook de effecten van budgetoverhevelingen van 2025 naar volgende jaren meegenomen.

De omvang van het rekeningresultaat de afgelopen jaren is ten opzichte van de totaal beschikbare vrije begrotingsruimte zo gering dat dit niet zal leiden tot een ander beeld van het meerjarig inancieel perspectief.

5.1.2 Doorlichting reserves.

Het vrij laten vallen van middelen naar de vrije begrotingsruimte wordt gekaderd door het beleid m.b.t. reserves. Dit is vastgelegd in het financieel statuut.

In principe loopt structureel beleid (en taken) via de reguliere exploitatie. Er zijn echter situaties denkbaar waar de structurele lasten niet evenwichtig op de begroting geraamd kunnen worden. In die gevallen is het vormen van een reserve een oplossing. Dit kan zowel voor structurele als incidentele middelen.

Ook bij middelen die uit reserves komen kan sprake zijn van onderuitputting. Wat hier mee gebeurt hangt af van het type reserve. De meest voorkomende is de reserve met egalisatiefunctie. Die is bedoeld om pieken en dalen in een exploitatie op te vangen en ongelijkmatige verdeling van baten en lasten over verschillende jaren te vermijden. Onderbesteding valt terug in de reserve.

Hierbij is de vraag of dergelijke niet besteden middelen ook vrij kunnen vallen naar de vrije begrotingsruimte. We kennen daarbij twee mogelijkheden. Als eerste de vrijval van niet bestede middelen als een reserve de maximale stand overschrijdt. Dat proces loopt via de jaarstukken en maakt onderdeel uit van het rekeningresultaat.

Ten tweede bij de reserves waarvoor een bestedingsplan wordt opgesteld. Op grond van dit plan kan beoordeeld worden of er vrije ruimte beschikbaar is. Het opstellen en toetsen van bestedingsplannen doen we in principe eens per twee jaar en wordt opgestart zodra de standen van de reserves in de loop van het jaarrekeningtraject bekend zijn.

5.1.3 Rente- en dividendreserve (R&D-reserve).

De rente- en dividendreserve is bedoeld om fluctuaties in de inkomsten uit ons vermogen op te vangen. Indien de gerealiseerde inkomsten in enig jaar hoger zijn dan de geraamde inkomsten (t/m 2030 € 76,3 mln. per jaar) dan vloeien die naar de R&D-reserve.

Zijn de gerealiseerde inkomsten lager dan onttrekken we het verschil uit de R&D-reserve om het tekort op de geraamde inkomsten aan te vullen.

Bij het afgelopen bestuursakkoord is afgesproken dat er bij het begin van iedere bestuursperiode bekeken en afgewogen wordt of er ruimte is om de R&D-reserve af te romen en deze ruimte toe te voegen aan de vrije begrotingsruimte.

5.1.4 Studenten OV.

Deze bestuursperiode is besloten om de storting van € 30 mln. per jaar ter aflossing van de (negatieve) reserve balansvermindering te beëindigen. Hierdoor valt tot en met 2030 ca. € 174 mln. vrij. De vrijkomende middelen zijn toegevoegd aan de reserve OV om de korting op de rijksbijdrage voor het studenten OV voor de komende concessieperiode op te vangen. Hierbij is de afspraak gemaakt dat mocht het rijk alsnog besluiten om deze korting ongedaan te maken dat de middelen die hiermee gemoeid zijn dan worden toegevoegd aan de vrije begrotingsruimte. Inmiddels is duidelijk dat de Tweede Kamer een motie heeft aangenomen, waardoor middelen beschikbaar komen voor compensatie OV voor twee jaar. Dit zou in totaal om een bedrag van circa € 30 mln. kunnen gaan.

5.2 Knelpunten

In deze perspectiefnota stellen we voor extra middelen toe te kennen voor de projecten ten behoeve van rivierverruiming (€ 5 mln. incidenteel). In hoofdstuk vier is dit toegelicht.

Daarnaast zijn diverse onderwerpen aan de orde gekomen in de perspectiefnota waar een financieel knelpunt is of dreigt te ontstaan. Dit is het geval op het moment dat een knelpunt onvoorzien, onontkoombaar en onuitstelbaar is. Bijvoorbeeld door nieuwe ontwikkelingen, nieuwe wetgeving, juridische uitspraken of reeds gemaakte afspraken. Kortom, knelpunten die zowel urgent als onvermijdelijk zijn.

We gaan deze potentiële knelpunten de komende periode nader uitwerken. Behalve de inhoudelijke onderbouwing op nut en noodzaak is – zoals altijd – het doorlopen van de financiële afwegingsladder belangrijk. Op basis van de verdere uitwerkingen en onderbouwingen leggen wij later, indien nodig, concrete voorstellen voor aan Provinciale Staten via de S&V documenten.

Dat kan Burap I, Burap II of de Begroting zijn, afhankelijk van wanneer de voorstellen gereed zijn en afhankelijk of er een beroep gedaan moet worden op de knelpuntenbuffer of vrije begrotingsruimte.

Op grond van deze perspectiefnota signaleren wij de volgende potentiële knelpunten die verdere uitwerking vragen. Uiteraard is het mogelijk dat door nieuwe ontwikkelingen onderwerpen toch geen financieel knelpunt blijken te zijn en kunnen er juist ook weer andere onderwerpen aan het licht komen.

- PAIS Behandelcentrum Bernhove
- Onderhoud vaarwegen West-Brabant
- Landbouwenclaves / pachtafkoop
- Pilot overgangsgebieden
- Grondregeling natuurinclusieve landbouw
- Regionaal Warmtebedrijf
- Investeringscapaciteit Verbonden Partijen
- Schaa sprong OV concessie Zuidoost Brabant
- Grondbeleid woningbouw
- Natuurbeheer
- Agrarische projecten GGA
- Investerings voor jonge landbouwers
- Powerport regio Moerdijk

Colofon

Provincie Noord-Brabant
Februari 2026

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl